

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів
Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Фіскальне та митне адміністрування»

на тему: **«МЕХАНІЗМ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконавець:

Студент факультету фінансів та банківської
справи

Онищенко Артем Сергійович _____
/підпис/

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

Слатвінська Марина Олександрівна _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	6
1.1. Становлення непрямих податків, їх сутність та класифікаційні ознаки.....	6
1.2. Механізм справляння непрямих податків в Україні.....	22
1.3. Організаційно-інституційне забезпечення справляння непрямих податків в Україні.....	35
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА І ПРОБЛЕМАТИКА МЕХАНІЗМУ СТЯГНЕННЯ НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ.....	43
2.1. Вплив прямого оподаткування на формування бюджету України.....	43
2.2. Проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні.....	49
2.3. Оцінка ефективності прямого оподаткування в Україні.....	63
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	73
3.1. Гармонізація податкового законодавства України із законодавством Європейського союзу в сфері застосування непрямих податків.....	73
3.2. Зарубіжний досвід справляння непрямих податків та можливості його використання у вітчизняній практиці	86
3.3. Напрями вдосконалення механізму справляння непрямих податків.....	96
ВИСНОВКИ	105

Список	використаних	джерел
.....		109

ВСТУП

Актуальність теми. Важливим завданням економіки України є формування сучасної системи оподаткування. Вагому роль в наповненні державного бюджету відіграють непрямі податки, які мають найбільший вплив на національну економіку. Вдосконалення механізму непрямого оподаткування в довгостроковій перспективі стимулюватиме розвиток приватного бізнесу та сприятиме створенню умов для залучення інвестицій.

На сьогоднішній день система непрямого оподаткування в Україні характеризується низкою проблем, які заважають повноцінному економічному функціонуванню держави, а тому пріоритетним є питання формування ефективної податкової політики в сфері застосування непрямих податків, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні процеси та явища.

Питання непрямого оподаткування розглядаються в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед представників західної економічної думки слід виділити таких, як: Ш. Бланкарт, А. Вагнер, К. Віксель, Дж. Гелбрейт, Дж. Кейнс, Е. Кларк, А. Лаффер, А. Сміт. Серед вітчизняних науковців треба виділити: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, В.П. Вишневського, Ю.Б. Іванова, І.О. Луніну, І.О. Лютого, А.М. Соколовську, В.М. Федосовим, С.І. Юрія та ін.

Метою випускної роботи є поглиблення теоретичних та оцінка практичних аспектів стягнення непрямих податків та розробка рекомендацій щодо напрямів удосконалення непрямого оподаткування.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно виконати такі завдання:

- визначити сутність непрямого оподаткування;
- здійснити класифікацію непрямих податків;
- проаналізувати механізм справляння непрямих податків в Україні;

- дослідити організаційно-інституційне забезпечення непрямих податків в Україні;
- дослідити вплив непрямих податків у формуванні доходів бюджету України;
- визначити проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні;
- оцінити ефективність непрямого оподаткування в Україні;
- запропонувати шляхи наближення України до Європейського Союзу у сфері непрямого оподаткування;
- виявити можливі напрями вдосконалення непрямого оподаткування на підставі дослідження зарубіжного досвіду у цій сфері;
- визначити шляхи реформування непрямого оподаткування в Україні.

Об'єкт дослідження: процес стягнення непрямих податків.

Предмет дослідження: фінансово-економічні відносини, які виникають в процесі справляння непрямих податків в Україні.

При проведенні дослідження у випускній роботі було використано наступні методи: історичний метод (при дослідженні становлення та еволюції розвитку непрямих податків), аналіз (для розуміння сутності непрямих податків було проаналізовано їх основні види, розміри ставок і механізми стягнення) і синтез, конкретизація, аргументація, порівняння (знаходження недоліків та переваг специфічних і універсальних акцизів, податку на додану вартість та податку з обороту), класифікація (поділ та групування об'єктів оподаткування, ставок податків), графічний (для наочного відображення динаміки показників та відображення результатів розрахунків та досліджень), метод статистичної обробки економічної інформації (проаналізовано фіскальну та регулятивну ефективність непрямого оподаткування в Україні у динаміці протягом 2014-2018 років).

Основними інформаційними джерелами для розкриття теми випускної роботи є Податковий і Митний кодекси України, статистична інформація з веб-порталу Міністерства фінансів, Державної служби статистики України,

Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби, монографічні дослідження і наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів в сфері застосування непрямих податків, експертні висновки, періодична економічна література, статистичні звіти та інтернет-ресурси.

Структура та обсяг випускної роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 64 найменувань. Робота містить 11 таблиць і 13 рисунків.

Обсяг основного змісту роботи складає 115 сторінок.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено дослідження теоретичних та практичних засад функціонування механізму непрямого оподаткування в Україні. На основі цього сформульовано висновки, що відображають вирішення завдань відповідно до поставленої мети.

1. Визначено сутність непрямого оподаткування на основі порівняння різних тлумачень поняття «непрямі податки», які даються науковцями. Встановлено основні критерії за якими виділяються непрямі податки. На основі цього встановлено, що непрямі податки – це податки, які встановлюються в вигляді надбавки до ціни, оплачуються покупцями при купівлі товарів або отриманні послуг, а в бюджет вносяться продавцями чи рідше виробниками цих товарів або послуг. Необхідно уточнити, що підприємства які перераховують непрямі податки до бюджету є лише податковими агентами. Фактичними платниками непрямих податків є кінцеві споживачі, а об'єктом оподаткування їх витрати, тому за економічним змістом об'єкта оподаткування ці податки належать до групи податків на споживання.

2. Здійснено класифікацію непрямих податків. За економічною природою непрямі податки поділяються на акцизи та мито. Акцизами оподатковуються внутрішні операції, а митом зовнішньоекономічна діяльність. В свою чергу акцизи поділяються на універсальні та специфічні. До універсальних акцизів відноситься податок на додану вартість, податок з обороту та податок з продажу. Податок на додану вартість є найдосконалішою формою універсальних акцизів, який зберігає переваги багаторівневого податку з обороту щодо оподаткування усіх ступенів руху товару, але одночасно ліквідує його основний недолік – кумулятивний ефект. Даний податок використовується в майже всіх розвинутих країнах, в т. ч. і в Україні. Специфічні акцизи в Україні представлені у вигляді акцизного податку, який застосовується до окремої групи товарів, визначених законом як підакцизних. Митом оподатковуються операції з переміщення товарів через митний кордон

країни, встановлюється даний податок у вигляді надбавки до митної вартості цих товарів.

3. Визначено сутність податкового механізму, який являє собою сукупність нормативно-правових та організаційних форм, способів, методів та інструментів, що використовуються в господарській практиці країни та впливають на її соціально-економічний розвиток. Проаналізовано механізм непрямого оподаткування в Україні в розрізі основних та додаткових елементів оподаткування, а також порядок їх взаємодії один з одним.

4. Досліджено організаційно-інституційне забезпечення справляння непрямих податків в Україні, яке представлено контролюючими органами, а саме Державною податковою службою та Державною митною службою України. Розкрито основні функціональні обов'язки даних служб з приводу забезпечення адміністрування непрямих податків.

5. Виявлено вплив непрямих податків на формування бюджету України. Так в 2018 році частка ПДВ в доходах Державного бюджету склала 50%, акцизного податку - 16%, мита - 3,6%. Таким чином непрямі податки відіграють значну роль в наповненні ДБУ. Протягом 2014 – 2018 роках частка непрямих податків в доходах бюджету залишається відносно стабільною, при зростаючих ставках акцизного податку та включенням до підакцизних товарів електроенергії. Це свідчить про зниження фіскальної ефективності акцизного податку, який потребує якнайшвидшого реформування.

6. Досліджено проблемні аспекти механізму стягнення непрямих податків в Україні в розрізі кожного податку окремо. До проблемних питань механізму оподаткування ПДВ відносяться: недосконалий механізм відшкодування ПДВ, значна кількість необґрунтованих пільг, наявність прогалин в податковому законодавстві, існування тіньових схем ухилення від сплати ПДВ. Основною проблемою механізму стягнення акцизного податку в Україні є суттєве підвищення ставок акцизного податку, що зумовило збільшення обсягів тіньового обігу підакцизних товарів. Також значною проблемою є недостатній рівень захисту від підробок вітчизняних акцизних

марок. Відносно мита в даний момент найважливішою проблемою механізму його справляння є невідповідність ставок, що діють в Україні та тих, що визначені в рамках членства в Світовій організації торгівлі. Також до проблем можна віднести значну диференціацію у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари. Так на даний момент митним тарифом передбачено близько 100 тисяч митних ставок.

7. Визначено основні показники за якими проводиться оцінка ефективності справляння податків. На основі зроблених розрахунків показників ефективності, можна стверджувати, що протягом 2014 – 2018 років ефективність адміністрування непрямих податків має хвилеподібний характер, що свідчить про значні проблеми з адмініструванням даних податків. Оцінка фіскальної ефективності доводить твердження про те, що непрямі податки мають більший фіскальний потенціал в порівнянні з прямими податками, які реагують на будь-які зміни в економіці. Однак рівень фіскальної ефективності непрямого оподаткування все одно залишається вкрай низьким через наявність ряду невирішених проблем в чинному механізмі оподаткування, а саме існуванні значної кількості тіньових схем, які дозволяють зменшувати податкові зобов'язання перед бюджетом. А в випадку з ПДВ ще незаконно та безпідставно отримувати бюджетне відшкодування.

8. Проаналізовано текст Угоди про асоціацію з ЄС та Директиви Ради ЄС щодо регулювання непрямого оподаткування. Так основними напрямками гармонізації податкового законодавства є наближення норм українського податкового законодавства до європейських стандартів в сфері застосування ПДВ, акцизного податку та мита, що передбачає гармонізацію податкових ставок, переліку підакцизних товарів, механізму визначення податкових зобов'язань, переліку платників податку та механізму адміністрування податків.

9. Досліджено зарубіжний досвід в сфері застосування непрямих податків. Пріоритетними напрямками вдосконалення непрямого оподаткування на основі зарубіжного досвіду є диференціація ставок ПДВ, запровадження

автоматизованої системи обміну інформацією по типу VIES, розширення переліку підакцизних товарів, введення електронної акцизної марки.

10. На основі проведеного дослідження було визначено основні напрями удосконалення механізму непрямого оподаткування в Україні. Пріоритетним завданням сучасної податкової політики у сфері застосування податку на додану вартість залишаються: вдосконалення існуючого механізму повернення податкового кредиту з ПДВ; ліквідація схем незаконного відшкодування; чітке визначення принципів та критеріїв надання пільг; перехід до диференційованих ставок податку на додану вартість з метою посилення його регулюючої ролі і підвищення фіскальної ефективності.

В сфері акцизного оподаткування основними напрямами вдосконалення вважаємо: підвищення рівня адаптації законодавства до вимог ЄС; розширення переліку підакцизних товарів, об'єктів та бази оподаткування; посилення екологічної спрямованості акцизного оподаткування; підвищення дії фіскальної і регулюючої функцій акцизу.

Подальшого вдосконалення потребує й митне оподаткування. Основними заходами є: вдосконалення податкового та митного законодавства в частині справляння мита; уніфікація порядку справляння мита та інших супутніх платежів; посилення контролю над митницею; створення чіткого механізму застосування спрощеного порядку проведення процедур митного оформлення.

Впровадження всіх зазначених заходів у сфері непрямого оподаткування дасть змогу стимулювати економічний розвиток країни та сприяти створенню умов для залучення інвестицій, розвитку бізнесу, зниженню податкового тягаря та отриманню стабільних доходів до Державного бюджету.

Список використаних джерел

1. William F. Fox (March 13, 2002). "History and Economic Impact: Sales Tax History". University of Tennessee Knoxville, Center for Business and Economic Research. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://cber.bus.utk.edu/staff/mnmecon338/foxipt.pdf>
2. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика [текст] : навч. посіб. / Д. І. Коваленко, В. В. Венгер - К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 578 с.
3. Приб К. А., Федько В. І. Податкова система України: термінологія і формулювання основних положень. Навч. пос. / сайт К. А. Приб, В. І. Федько – Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.
4. Податкова система: конспект лекцій з дисципліни «Податкова система», [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання / уклад. Гречко А.В.– К., 2018. – 171 с.
5. Непряме оподаткування: правова сутність та адміністрування: науково-практична книга / Д.О. Гетманцев, В.Л. Форсюк, Ю.А. Федчишин; за ред. Д.О. Гетманцева. К., 2016. 596 с.
6. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.]; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с
7. Прокопчук О. Т. Тенденції та перспективи розвитку непрямого оподаткування в Україні / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич // Збірник наукових праць "Сучасні питання економіки і права". – 2014. - №1. – 127 с.
8. Ситаш Т.Д. Непрямі податки в податковій системі України / Т.Д. Ситаш // Економічний форум. – 2015. – №2. – с.51.
9. Розвиток системи непрямого оподаткування в економіці країн світу / Н.О. Ривак // Економіка і регіон. — 2011. — № 4. — С. 38—47.

10. Тулуш Л.Д. Сутність і роль податку на додану вартість в економічній системі держави/ Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокопчук // Економіка АПК. — 2012. — № 12. — С. 85—89.

11. Парнюк В. Регулююча функція податку на додану вартість / В. Парнюк // Економіка України. — 2007. - №6. — с. 4-16.

12. Мельник М.М. Механізми регулювання непрямих податків в Україні: переваги та недоліки/ М.М. Мельник // Наукові праці НДФІ. — 2010. — № 42. — С. 40— 45.

13. Фрадинський О.А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О.А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — №1. — С.112-116.

14. Братушка, Е. С. Генеза податку на додану вартість в Україні та світі / Е. С. Братушка, Є. В. Кононець // Ефективна економіка. — 2014. - №4.

15. Податковий кодекс України : прийнятий Верхов. Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>

16. Мельник М.М. Механізми регулювання непрямих податків в Україні: переваги та недоліки// Наукові праці НДФІ — 2008. - № 42. — С. 40-45

17. Мазур А. В. Удосконалення митного контролю як засіб забезпечення економічної безпеки [Текст] / А. В. Мазур, А. Толкачова // Вісник Академії митної служби України. — 2015. — № 4. — С. 8—19. 1

18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua/>.

19. Слободянюк Ю.Ю. Фіскальна ефективність акцизного податку / Ю. Ю. Слободянюк // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/slobodyanyuk-yu-yu-bohenko-o-s-fiskalna-efektivnistaktsiznogo-podatku-v-ukrayini/>

20. 1 Новіков М.А. Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення / М.А. Новіков // Сталий

розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7. – с. 284. Режим доступу до журн.: http://unier.km.ua/upload-files/_7_2011.pdf

21. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість / В. Горин // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – с. 118–126.

22. Єгоров О. Функціональна система митно-тарифного регулювання на етапі інтеграції України до СОТ // Вісник АМСУ. – 2014. – №1. – С.3-12.

23. Таранов І. Оцінка фіскальної ефективності ПДВ в Україні [Текст] / І. Таранов, В. Валігура // Світ фінансів. – 2006. – Випуск 3 (8). – С. 157-170.

24. Паянок Т. М. Критерії ефективності внесення змін у податкове законодавство (на прикладі ПДВ) [Текст] / Т. М. Паянок // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. – № 2 (49). – С. 91-100.

25. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

26. Звіт про результати аудиту ефективності функціонування системи електронного адміністрування реалізації пального з метою контролю за надходженням акцизного податку. Рахункова палата України (рішення від 11.09.2018 р. № 23-2). 57 с. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16757634/Zvit_23-2_2018.pdf?subportal=main

27. Веб-портал Державної казначейської служби України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: treasury.gov.ua/.

28. Офіційний портал Державної фіскальної служби України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.

29. Кошук Т.В. Адаптація податкового законодавства України стосовно справляння акцизного податку до директив ЄС.// Наукові праці НДФІ. - 2015 . - № 3 . – с. 2-7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_3_6

30. Цимбалюк І. Тенденції розвитку податкової системи Великобританії / І. Цимбалюк, О. Цуз // Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія». – 2011. – № 17. – с. 169–176.

31. Пухальський В. В. Сучасний стан оподаткування ПДВ операцій у сфері ЗЕД та напрямки його удосконалення / В.В. Пухальський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. - №4, Т.2. – с. 98-103.

32. Добрик Л. О. ПДВ в Україні: проблеми адміністрування та напрями удосконалення / Л. О. Добрик, А. А. Літовченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. - № 14. – с.34-36.

33. Протидія нелегальному обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів: досвід країн ЄС та ОЕСР / за заг. ред. В. І. Коротуна. К.: Алерта, 2017. 66 с.

34. Хорошаєв Є. Гармонізація податкових систем в ЄС // Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей / За ред. Д.Лук'яненка і В.Чужикова. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 209–223.

35. Директива Ради 92/12/ЄЕС “Про загальні положення стосовно виробів (товарів), що підлягають акцизному збору, а також утримання, переміщення та контролю таких виробів” від 25 лютого 1992 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.

36. Онуфрик М. Порівняльний аналіз податкових систем і податкового навантаження країн– членів ЄС та України // Економіка і держава. – 2006. – № 11. – С. 14–18.

37. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/>

38. Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249204815>

39. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.

40. Директива Ради 2011/64/ЄС «Про структуру і ставки акцизів, що застосовуються до тютюнових виробів» від 21.06.2011. URL : <http://www.minjust.gov.ua/45885>.

41. Юрченко О. В. Податок на додану вартість: аналіз податкової реформи 2016 року / О.В. Юрченко / Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». – 2015. - № 12. – с. 18-25.

42. Воронова К. Кількість необхідних для митного оформлення документів буде зменшено / К. Воронова // Митниця. – 2011. – № 5(78).

43. Годз О. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання ПДВ в Україні у контексті євроінтеграції. / О. Годз // Віче. – 2014. - №10. – с. 18-20.

44. Воронова К. Кількість необхідних для митного оформлення документів буде зменшено / К. Воронова // Митниця. – 2011. – № 5(78).

45. Осадча Н.В. Процес забезпечення митного інтересу / Н.В. Осадча // Управління економікою: теорія та практика, 2012. — 2012. — С. 128—150. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ue_2012_2012_10

46. Шталь Т. В. Митні платежі України та вплив на них членства у Світовій організації торгівлі / Т. В. Шаль, М. А. Вівденко, К. Є. Кравченко // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2013. – № 35. – С. 25–34.

47. . Приймаченко Д. В. Міжнародний досвід реалізації митної політики: практика впровадження в Україні [Текст] / Д. В. Приймаченко // Митна справа. – 2006. – № 5. – С. 3–11.

48. Пислиця А. В. Фіскальна ефективність акцизів: система показників, фактори впливу / А. В. Пислиця // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону:[науковий збірник]. – 2008. – Т. 4. – С. 101-111.

49. Паянок Т. М. Критерії ефективності внесення змін у податкове законодавство (на прикладі ПДВ) [Текст] / Т. М. Паянок // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. – № 2 (49). – С. 91-100.

50. Паянок Т. М. Критерії ефективності внесення змін у податкове законодавство (на прикладі ПДВ) [Текст] / Т. М. Паянок // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2010. – № 2 (49). – С. 91-100.

51. Озерчук О. В. Фіскальна ефективність непрямих податків в Україні / О. В. Озерчук // Наукові праці НДФІ. – 2014. – № 2(67). – С. 59-70.
52. Піскова Ж. В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика / Ж. В. Піскова // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – Серія Економіка. Випуск 2(6). – С. 174-180.
53. Серебрянський Д. М. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності адміністрування ПДВ Державною фіскальною службою України / Серебрянський Д. М., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І.; за заг. ред. Д. М. Серебрянського. – Ірпінь: НДІ фінансового права, 2015. – 31 с
54. Ярова Н.В. Вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємств /Н.В. Ярова// Актуальні проблеми економіки — 20012. — № 5(95) 9. — С. 230—236.
55. Ярова Н.В. Вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємств /Н.В. Ярова// Актуальні проблеми економіки — 2009. — № 5(95) 9. — С. 230—236.
56. Федун Л. М., Сторожук О. В. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні / Л. М. Федун, О. В. Сторожук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2016. – № 1. – С. 206-223.
57. Оксенюк О. І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. / Оксенюк О. І. – Л., 2015. – 16 с.
58. Дзюба О. М. Електронна акцизна марка: оподаткування та облік. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 24(2). С. 105-108.
59. Єфименко Т. Податковий кодекс України: питання ефективності та суспільної злагоди // Фінанси України. – 2017. – № 5. – С. 3–11.

60. Прокопчук О. Т. Тенденції та перспективи розвитку непрямого оподаткування в Україні / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич // Збірник наукових праць "Сучасні питання економіки і права". – 2014. - №1. – 127 с
61. Жукевич О. М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні / О. М. Жукевич // Економічний простір. – 2016. – № 22/2. – С. 258–264.
62. Покоłodна О. В. Необхідність реформування ПДВ в Україні / О. В. Покоłodна, Т. В. Макаренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 29. – С. 277–279.
63. Пільги – ахіллесова п'ята ПДВ? [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua>.
64. Макаренко В. В. Напрями вдосконалення адміністрування акцизного збору в Україні / В. В. Макаренко // Інноваційна економіка. – 2014. – № 2. – С. 252–256.